

พิธีสืบทอดศพคนป่วยกับต้นโพธิ์

วัตถุประสงค์

ชาวไทลื้อเชื่อว่าพิธีสืบทอดศพคนป่วยกับต้นโพธิ์ เป็นการต่อดวงชะตาอายุของคนป่วย โดยยึดถือเอา ต้นโพธิ์ เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ เพราะเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีรุกขเทวดาปกปักรักษาอยู่

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

บริเวณใต้ต้นโพธิ์ในวัด

ช่วงเวลาประกอบพิธีกรรม

ตอนบ่าย (หลังพิธีส่งชนหน้าชนหลัง)

ผู้ประกอบพิธีกรรม

ชื่อ-นามสกุล : นายคำแดง วงศ์ชัย

วันเดือนปี (เกิด) : วันพุธที่ 3 พฤษภาคม 2480

ที่อยู่ปัจจุบัน : 164 หมู่ 14 บ้านศรีมงคล ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ

วัสดุอุปกรณ์ในพิธีกรรม

- 1) ห้างตะหางบาท (เป็นตะไม้ไผ่สานเป็นสี่เหลี่ยม ความกว้างยาว 1 คืบ แล้วเอาไม้ไผ่ค้ำสูงประมาณ 2 เมตร) เอาใส่ข้าวปุกา ประกอบด้วย
  - ข้าวเหนียวปั้นเป็นเจดีย์ 1 อัน
  - ข้าวเหนียว 4 ก้อน
  - เทียน 2 คู่
  - กล้วยน้ำว่าสุก 1 ลูก
  - ข้าวต้ม 1 อัน
  - ดอกไม้
  - ขนม 1 ห่อ
- 2) กัง 1 อัน ความยาวเท่ากับ 1 วาของคนป่วย (เอาด้ายสายสิญจ์วัดความยาวเท่ากับ 1 วาคนป่วย แล้วเอาไม้ไผ่มาตัด เหลาบางๆ เพื่อให้กังสามารถโค้งงอได้) แล้วเอาบุหรี 1 มวน, เศษกระเบื้องหรือถ้วยแตก 1 ชิ้น, หมากเมี่ยง 1 อม และขมิ้น 1 อันมัดติดกับกัง
- 3) ไม้ก่า ง่ามใหญ่ ขนาด 2 เมตรครึ่ง – 3 เมตร จำนวน 1 อัน
- 4) ง่ามน้อย จำนวนเท่าอายุคนป่วย แล้วเผื่อไปเป็นจำนวนคู่ เช่น 2, 4, 6, 8, หรือ 10 อัน เช่น อายุ 25 ปี ใส่ไม้ก่า 31 อัน ห้ามเผื่อเป็นจำนวนเลข 0 (ใช้กระดาษขาว หรือผ้าขาวพันรอบไม้ก่าบน-ล่าง) ความยาวเท่ากับศอกคนป่วย ทำเป็นมัด 2 มัด ใช้ไม้อะไรก็ได้แต่ให้มิง่าม
- 5) ทราย 1 ถัง เอามาก่อเป็นเจดีย์
- 6) ก้อนหิน 5 หรือ 9 ก้อน (เอาวางรอบเจดีย์ทรายก่อนจะจุดเทียน)
- 7) เทียน 3 คู่ (ปักตามชั้นบันไดบนเจดีย์ทราย)
- 8) หน่อกล้วย 1 อัน

- 9) หน่ออ้อย 1 อัน
- 10) ตุงขาว 1 อัน
- 11) ซ่อขาว เท่าอายุคนป่วย
- 12) ห่อหมาก (ใส่ปูนขาว และยาคื่น) เท่าอายุคนป่วย
- 13) บุหรี่ เท่าอายุคนป่วย
- 14) ห่อข้าวเปลือก 1 ห่อ
- 15) ห่อข้าวสาร 1 ห่อ
- 16) ห่อพริก ห่อเกลือ
- 17) ห่อนึ่ง เท่าอายุคนป่วย (เอามะระกะมามาสับเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วเอาพริก และเกลือใส่)
- 18) ห่อเทียน เท่าอายุคนป่วย (เทียน 1 เล่ม ตัดเป็น 3 ท่อน)
- 19) ข้าวต้ม ขนม เท่ากับอายุของคนป่วย
- 20) ผ้าดิบ หรือสายสี ยาวเท่ากับ 1 วาคนป่วย ทำเป็น 2 เส้น โดยเส้นที่ 1 เอาใส่ไว้ที่กึ่ง เส้นที่สอง เอา
ชุบน้ำมันโซล่า เพื่อจุดไฟในช่วงประกอบพิธีกรรม
- 21) ชัน หรือสลุง 1 ใบ ใส่เสื้อคนป่วย 1 ผืน แล้วเอาข้าวปุกาเคราะห์ (วางบนเสื้อผู้ป่วยในชั้น)
ประกอบด้วย กล้วยน้ำว่าสุก ข้าวต้ม ขนม เทียน 2 คู่ และดอกไม้
- 22) ถ้วยขวัญ 1 ใบ ใส่ข้าวเหนียว 1 ปั้น ใบพลู 1 ใบ กล้วยน้ำว่าสุก 1 ลูก ข้าวต้ม 1 ลูก
ไหมขวัญ หรือด้ายสายสิญธ์ 1 กลุ่ม
- 23) น้ำหยาด 2 ขวด
- 24) ขึ้นตั้งอาจารย์ ใส่ ผ้าแดง 1 ผืน, ผ้าขาว 1 ผืน, เทียน 12 คู่, หมาก 1 ห้ว (5 เส้น), ใบพลู 1 มัด (4
แหลบๆละ 4 ใบ) และเงินแล้วแต่ผู้ป่วยจะใส่
- 25) ข้าว หรือสะพาน ถากไม้เป็นสี่เหลี่ยม ไม้อะไรก็ได้ เช่น ไม้บง ไม้ซาง แล้วเอากระดาษสีขาวหุ้มหัว
และปลาย
- 26) บอกร้า บอกราย 1 เล่มไม้ไผ่ ยาวประมาณ 2 เมตร (ปล้องไม้ไผ่แรกใส่น้ำ แล้วเจาะรูตรงกลาง
ปล้องที่ 2 ใส่ทราย ใช้กระดาษขาวพันรอบบน-ล่าง)
- 27) บอกร้าเปลือก และข้าวสาร 1 เล่มไม้ไผ่ (ปล้องแรกใส่ข้าวสาร ปล้องที่ 2 ใส่ข้าวเปลือกใช้
กระดาษขาวพันรอบบน-ล่าง)
- 28) ด้ายสายสิญธ์ เอาไปล้อมต้นศรีมหาโพธิ์
- 29) ดอก 3 เส้น หรือใช้เชือกฝาก เอาไปมัดขบวน
- 30) ควักใบตอง ประกอบด้วย ข้าวเหนียว 1 ปั้น และกล้วยน้ำว่าสุก 1 ลูก (เสร็จพิธีแล้วนำควักมาทำ
พิธีสู่ขวัญที่บ้านผู้ป่วย)
- 31) เสื้อคนป่วย 1 ผืน
- 32) จายตาคนป่วย (เขียนชื่อ นามสกุล เกิดปีเป็ง...ศักราช...เดือน ...ออก...คำ วัน...ตรงกับวันที่ ...
เดือน ...พ.ศ....พระสุตมาเวลา.....น. เหมือนใบเกิดสุจิตร์)

ขั้นตอนการปฏิบัติในพิธีกรรม

ก่อนประกอบพิธีกรรม ญาติพี่น้องของผู้ป่วยจะเอาจายตา หรือวันเดือนปีเกิดของผู้ป่วยไปให้พ่ออาจารย์ ดูว่าอาการเจ็บไข้ได้ป่วยมีลักษณะอย่างไร มีเคราะห์ หรือชะตาราหูขาดอย่างไร แล้วญาติพี่น้องจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมตามที่พ่ออาจารย์บอก

ในช่วงเช้าของวันประกอบพิธี บรรดาญาติพี่น้อง และผู้เฒ่าผู้แก่จะช่วยกันจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมให้ครบถ้วน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่หญิง หลังจากนั้นจะเอาเครื่องพิธีทั้งหมดไปที่วัด ไต้ต้นศรีมหาโพธิ์ (ต้นโพธิ์) พ่ออาจารย์จะเอาดอก หรือเชือกฟางมัดหน่อกล้วย, หน่ออ้อย สะพาน, ตะไม้ไผ่, บอกรน้ำ บอกรทราย, บอกรข้าวเปลือก ข้าวสาร, ไม้จุ่มน้อย และไม้จุ่มใหญ่รวมกัน แล้วเอาทรายในถึงมาก่อเป็นเจดีย์ 1 กอง เอาช่อข้าว ปักล้อมรอบเจดีย์ และหน่อกล้วย แล้วเอาตุ้งข้าวปักด้านหลังของเจดีย์ ใ้ก้อนหินกดทับทรายให้เป็นระดับ ชั้นบันได 3 ชั้น

หลังจากนั้น พ่ออาจารย์ใช้ด้ายสายสิญจน์ (นับ 9 เส้น) ล้อมรอบต้นโพธิ์ แล้วเอาปลายฝ้ายสายสิญจน์วางตรงเครื่องบูชาเคราะห์ พ่ออาจารย์จุดเทียน 3 คู่ วางตามชั้นบันไดบนเจดีย์ทราย (ชั้นละ 1 คู่) แล้วขึ้นกล่าวคำ สักเคหลวง, นะโม 3 จบ ต่อด้วยคำกล่าวสืบทอดคนป่วยกับต้นโพธิ์ และยันทุน 3 จบ

เมื่อกล่าวจบ พ่ออาจารย์ก็หยาดน้ำ และจุดผ้าตีบ เอาเสื่อคนป่วยเสบบัดใส่ไฟแล้วก็คว่ำขันลง ถือเป็นอันเสร็จพิธี

วรรณกรรมในพิธีกรรม

สักเคหลวง ฯ

นะโม 3 จบ ฯ

โย สันนิสิโนวาลาโพธิโมเล มะลั้งสะเสนังมะหันติงวิจยโย สัมโพธิอนันปันยาโน โลโกตาโมตังป็นนามามี พุทธังโมตังปะนะมามี อัมมังโมตังปะนะมามี สังฆังสาธุโอภาสะกาเด ปะการัง 3 พระการมีพระองค์สัสสิัพัญญูเป็น แก้วเป็นประธาน วันนี้หมายมีต้นตัวอาจารย์เพียงใจ วงศ์ชัย ก็ได้มา...พยาธิโลกาอันเกิดในวาระขันทะเล...ก็ตำนาน อันก็ตั้งได้มาหาที่ตั้งที่เป็ง จึงได้มาสลุงขนขวยหาได้ยังไม่กำศรีมหาโพธิ์มีตั้งกระบอกน้ำกระบอกทราย มีตั้ง กระบอกข้าวเปลือกและข้าวสาร มีตั้งจ่อ้อยและตุ้งใจ มีตั้งอตัถะบริหาร มีตั้งข้าวต้มและข้าวหนม มีตั้งข้าวปุกา และข้าวปุกาเคราะห์มา...นี่ก็เมื่อจะมาขอสืบทุระจะตำ แม่นว่าจะตำขาดก็ดี จะแตกก็ดี จะเงินก็ดี พยาธิโลกาก็ดี แห่งเกิดในวาระขันทะเลต้นตัวกับเจ้ากับตำนานก็ดี ก็ขอตุกขเทวดาปะปะเตวดา ภูมะเตวดา อาลักขาเตวดา เจ้าต้น รักษาต้นมหาโพธิ์นี้ก็จะมาปิดตาดอนุโมนารับเอาเครื่องชียาปุกาตั้งหลายมวลปุ่นแล้วจงไปปกปักรักษายังต้นตัวแห่ง อาจารย์เพียงใจ วงศ์ชัย ผู้เป็นเจ้าของเจ้าผ้า เจ้าหุระจะตำจุงหื้อได้ระงับกับหายยังพยาธิโลกา เคราะห์นามตามได้ อันเกิด...ก็หื้อตักจากเนื้อจากตัวไปตั้งแต่นนี้ยามนี้ แต่ดีหลี

ยันทุน 3 จบ ฯ

ภูนนะสะวิจยโย อัมโมโลเก อนุนตะโล สัพพะสัพพตา....

วันนี้ ต้นตัว...ชื่อผู้ป่วย... ผู้เป็นเจ้าของเจ้าเสื้อและเจ้าผ้า...จึงได้สืบทุระจะตำในพามือสันวันนี้ ในหัวค่ำวันนี้ก็ดี ก็ขอหื้อตุกขเทวดา ปะปะเตวดา ภูมะเตวดา อาลักขาเตวดา เจ้าต้นรักษาต้นมหาโพธิ์นี้ก็จะมาปิดตาดอนุโมนารับเอา เครื่องชียาปุกาตั้งหลายมวลปุ่นแล้วจงไปปกปักรักษายังต้นตัวแห่งอาจารย์เพียงใจ วงศ์ชัยหื้อได้...กับหายยัง เคราะห์ปี เคราะห์เดือน เคราะห์วัน เคราะห์ยาม เคราะห์เมื่อหลับเมื่อตื่น ...เมื่อค่ำเมื่อคืนก็ดี พยาธิโลกาก็ดี แห่ง

เกิดในวาระชั้นทะเลต้นตัวก็ดี ก็จงมีระงับกับหายตกจากวาระชั้นทะเลกับต่านไปตั้งแต่วันนี้ ยามนี้เหมือนน้ำตก
จากใบบัว ใบบอนนั้นจงจักมีเตี้ยงแต่ดีหลี
หยาดน้ำ ...สั้ดถาวรีวาทา ฯลฯ

ผู้ให้ข้อมูล

พ่อคำแดง วงศ์ชัย

